

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ GÜNCEL SORUNLARI, UYGULAMADA KARŞILAŞTIKLARI YETERSİZLİKLER VE MESLEK ODALARINDAN BEKLENTİLERİNİN UNVANLARI VE MESLEKİ DENEYİM SÜRELERİ YÖNÜYLE İNCELENMESİ: TÜRKİYE GENELİNDE BİR ARAŞTIRMA

Doç. Dr. Abitter ÖZULUCAN *

Yrd. Doç. Dr. Haluk BENGÜ **

Arş. Gör. Fevzi Serkan ÖZDEMİR ***

ÖZET

3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun yürürlüğe girmesi, muhasebecilik mesleğinin yasal alt yapısını olgunlaştırırken; meslek mensuplarına kazandırdığı kamusal yetkiler nedeniyle de muhasebecilik mesleğini kamusal bir zemine oturtmuştur. Meslek odaları ve odaların birliği konumundaki TÜRMOB, bugüne kadar meslek mensuplarının birikmiş sorunlarına ve meslek odalarından beklentilerine çözüm üretme çabası içinde olmasına karşın; halen çözüm bekleyen sorunlar ve beklentiler de bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı, özellikle 3568 sayılı Kanunda yapılan değişikliklerden sonra, yalnızca belirli bir bölgede ya da ildeki değil; tüm Türkiye genelindeki muhasebe meslek mensuplarının güncel sorunlarının belirlenmesi, uygulamada gördükleri yetersizlikler ve meslek odalarından beklentilerini ortaya koymaktır.

ABSTRACT

Since the code of 3568 was effective, the legal infrastructure of accountancy has been stronger (mature) than before. Especially having public authorization made the accountancy more official. TURMOB, the union of the chambers of the accountants, has been trying to solve the problems between accountants and the firms and the expectations from the chambers so far. Nevertheless there are still some problems to solve. The aim in this paper, after the code of 3568 estimating of the accountants' problems, inefficiencies and expectations who are working in Turkey.

* Niğde Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, abitter42@nigde.edu.tr

** Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, hbengu@nigde.edu.tr

*** Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Muhasebe-Finansman Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi, fsozdemir@gmail.com

1. GİRİŞ

Ülkemizde 13 Haziran 1989 tarihine kadar muhasebe mesleğinin kendisine ait bir kanuna sahip olmaması, bu mesleğe olan saygınlığın, mesleğe duyulan güvenin ve mesleğin öneminin yeterince kavranamamasına neden olmuştur. 13 Haziran 1989 tarihinde, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi ile birlikte, hem meslek mensuplarının faaliyetleri *yasal* bir zemine oturtulmuş hem de muhasebecilik mesleği *meslek* niteliği kazanmıştır. Sözü edilen kanunun yayınlanması ile birlikte, mesleki örgütlenme süreci yoğun bir şekilde yaşanmaya başlamış, böylece odalar ve odaların üst birliği olan TÜRMOB kurulmuştur. Odalar ve TÜRMOB aracılığıyla, yıllar boyunca biriken sorunların çözümü yolunda önemli fakat yeterli olmayan adımlar atılmıştır. Bu nedenle, günümüzde meslek mensupları (Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir), birçok konuda yaşadıkları sorunlarla birlikte mesleklerini icra etmektedirler.

Gerek mikro, gerekse makro ekonomide yaşanan sorunların çözümü yolunda atılacak en önemli adımlardan birisi de meslek mensuplarının hak ettikleri saygınlığın, güvenin ve mesleğin öneminin, toplumun tüm katmanları tarafından anlaşılmasını sağlamaktır. Bu nedenle meslek mensuplarının yasalar, mükellefler ve meslek odaları ile ilgili sorunlarının tespiti ve çözümü için atılacak adımlar, toplumun her kesimini (direkt ya da endirekt olarak) ilgilendirmektedir. Çünkü üretilen bilgilerin geçerliliği, güvenilirliği, tarafsızlığı, karşılaştırılabilirliği, anlaşılabilirliği, ulusal ve uluslararası arenada kabul edilebilirliği; gerek yurt içindeki gerekse yurt dışındaki işletmenin potansiyel paydaşları için değer taşımaktadır.

Muhasebe mesleğinin hak ettiği önemin ve saygınlığın artırılabilmesi, mesleğin topluma sağlayacağı yarar ve aydınlatma fonksiyonunun yerine getirebilmesi ve meslek mensuplarının sorunlarının gündemde kalmasının sağlanabilmesi amacıyla; literatürde meslek mensuplarına ilişkin olarak yapılan araştırmalardan da yararlanılarak, meslek mensuplarının güncel sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Belirlenen sorunlar arasında; mükellefler ile ilgili, meslek odaları ile ilgili ve uygulamada meslek mensuplarına bakış açısı ile ilgili sorunlar yer almaktadır.

Meslek mensuplarının güncel sorunlarını ortaya koyabilmek amacıyla Türkiye genelinde yapılan bu anket çalışmasının sonuçları; mesleki unvanlar ve mesleki deneyim süreleri yönüyle inceleterek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen sonuçlara ve çözüm önerilerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2. MUHASEBE MESLEK MENSUPLARINA YÖNELİK LİTERATÜRDEKİ ARAŞTIRMALAR

Literatürde, muhasebe meslek mensuplarının oldukça çeşitli araştırmalara konu edildikleri görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır:

- ✓ Sümer ve diğerleri (2000) Türkiye'de faaliyette bulunan yeminli mali müşavirlerin ve denetçilerin, mevcut profillerini araştırmışlardır.
- ✓ Kırloğlu ve Can (2001) Adapazarı'nda faaliyet gösteren meslek mensupları üzerinde yaptıkları araştırmada, meslek mensuplarının çevresel konuların farkında olup olmadıklarını belirlemişler ve çevre muhasebesi üzerindeki bilgi ve düşüncelerini tespit etmişlerdir.
- ✓ Özuluca (2002) muhasebe meslek mensuplarının yararlandıkları oto finansman yöntemleri hakkındaki bilgi düzeylerini ve bu yön-

temlerin, işletmelerin ihtiyaç duydukları fonu sağlama derecelerini belirlemek, meslek mensuplarının enflasyon muhasebesi modelleri hakkındaki bilgi düzeylerini tespit etmek, önerdikleri enflasyon muhasebesi modelini saptamak ve günümüze kadar neden enflasyon muhasebesi uygulamasına geçilmediği konusundaki düşüncelerini ortaya koymuştur.

- ✓ Civan ve Kara (2002a) Gaziantep ili Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı meslek mensuplarının Türkiye Muhasebe Standartları'nı uygulama alanını belirlemişler, muhasebe standartlarının meslek mensupları tarafından bilinirlik derecesi ve karşılaşılan sorunları araştırmışlardır.
- ✓ Civan ve Kara (2002b) Gaziantep ilinde mesleklerini icra eden meslek mensuplarının enflasyon muhasebesi uygulamasına hazır olma derecelerini tespit etmişler ve enflasyon muhasebesi uygulamasının işletmelere sağlayacağı avantajları araştırmışlardır.
- ✓ Oya ve Çukacı (2002) meslek mensuplarının meslek etik kurallarını belirlemeye yönelik olarak İzmir ilindeki muhasebe meslek mensupları üzerinde araştırma yapmışlardır.
- ✓ Yıldız (2002) meslek mensupları arasındaki güven bunalımını en aza indirmek amacıyla Edirne, Tekirdağ ve Kırklareli illerinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odalarına kayıtlı olan ve halen mesleklerini icra eden meslek mensupları üzerinde araştırma yapmıştır.
- ✓ Güneş ve Otlı (2002) Türkiye genelinde faaliyetlerini sürdüren meslek mensuplarının, muhasebenin sosyal sorumluluk kavramını algılayış biçimlerini araştırmışlardır.
- ✓ Demir (2003) muhasebe meslek mensuplarının staj çalışmaları hakkındaki düşünce ve

önerilerini saptamak amacıyla Ankara, Kayseri, Aksaray ve Kırşehir gibi orta Anadolu illerinde faaliyette bulunan meslek mensupları üzerinde araştırma yapmıştır.

- ✓ Sürmen ve diğerleri (2003) Doğu Karadeniz Bölgesi'nde mesleklerini icra eden meslek mensuplarının Tekdüzen Muhasebe Sisteminin Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki on yıllık uygulama sonuçlarını değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda, Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile ilgili mevcut sorunları tespit etmişler ve uygulayıcıların karşılaştıkları sorunların belirlenmesine yönelik araştırma yapmışlardır.
- ✓ Gül ve Ergün (2004) Balıkesir il merkezinde faaliyette bulunan muhasebe meslek mensuplarının, muhasebe mesleğindeki etik ile ilgili kuramsal yaklaşımlara ilişkin bilgi, düşünce, algılama ve uygulamaları tespit etmişlerdir.
- ✓ Uzun ve Tanç (2004) Kayseri ve Nevşehir illerinde mesleklerini icra eden küçük ve orta ölçekli muhasebe bürolarında faaliyet gösteren serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler üzerinde ülkemizde yaşanan ekonomik krizlerden etkilenme düzeylerinin belirlenmesi, meslek mensuplarının mükelleflere verdikleri hizmetler ve bunların meslek mensupları için önem derecelerinin belirlenmesi, meslek mensuplarının mesleki ve diğer sorunları ile bunların muhasebeciler için önem derecesinin belirlenmesi ve meslek mensuplarının mükelleflerden, maliye teşkilatından, oda yönetiminden ve TÜRMOB'dan beklentileri ile bunların meslek mensupları için önem derecesini araştırmışlardır.
- ✓ Doğan ve Özulucan (2004) meslek mensuplarının, mükellef, mevzuat, personel, ücret, Tekdüzen Muhasebe Sistemi (TMS), staj gibi çeşitli konularda karşılaştıkları mesleki sorunları tespit etmişlerdir.

- ✓ Dinç ve Kaya (2006) muhasebe hizmeti satın alanların meslek ahlakı kurallarına uyum açısından meslek mensuplarını nasıl algıladıklarını araştırmışlardır.
- ✓ Kalaycı ve Tekşen (2006) Isparta il merkezinde faaliyet gösteren bağımsız meslek mensuplarının meslekleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapmışlar ve mevcut sorunları tespit etmişlerdir.
- ✓ Bayazıtlı ve diğerleri (2006) serbest muhasebeci mali müşavirlerin yaşam değeri yönelimlerini tespit etmek amacıyla, TÜRMOB'a bağlı 31 ildeki meslek odasına kayıtlı 448 meslek mensubu üzerinde, Türkiye'de faaliyet gösteren meslek mensuplarının sahip oldukları yaşam değerlerini belirlemişlerdir.
- ✓ Akın (2007) Kırıkkale ilindeki serbest muhasebecilik ve mali müşavirlik bürolarında çalışmakta olan meslek mensuplarına ait iş tatmini ve işten ayrılma nedenleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir.
- ✓ Yayla (2007) Orta ve Doğu Karadeniz Bölgelerinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının iş tatmini ve meslek mensuplarının sosyal ve psikolojik yönelimlerinin boyutunu tespit etmiştir.
- ✓ Yıldırım (2007) muhasebe meslek mensuplarının, muhasebe alanındaki mesleki faaliyetlerine yönelik tutumlarını Erzurum, Erzincan ve Ağrı illerindeki araştırma ile ortaya koymuştur.
- ✓ Bekçi (2007) Burdur ve Isparta illerinde mesleklerini icra eden 296 meslek mensubu üzerinden, meslek mensuplarının Türkiye Muhasebe Standartları'na bakış açılarını ve algılama düzeylerini tespit etmiştir.
- ✓ Usul ve Ateş Aslantaş (2007) muhasebeci ve mükellef arasındaki çatışmaların nedenlerini ortaya koymak ve mükellef ile muhasebecilerin birbirlerine olan bakış açılarını belirlemek üzere, Göller Bölgesi'nde faaliyet gösteren ve bilanço esasına göre kayıt tutan ve muhasebe hizmetini dışarıdan sağlayan birinci sınıf tüccarlar üzerinde araştırma yapmışlardır.
- ✓ Sürmen ve Daştan (2007) üniversitelerde "Bilgisayarlı Muhasebe", "Bilgisayar Ortamında Muhasebe" ve "Muhasebe Paket Programı" gibi adlarla okutulan derslerin içeriğinin belirlenmesine katkı sağlamak amacıyla; Trabzon, Ordu, Rize, Giresun, Gümüşhane, Bayburt ve Artvin illerinde faaliyette bulunan meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken hangi muhasebe paket programından yararlandıklarını, kullanılan paket programlarda hangi işlemlerin gerçekleştirilebildiği ve meslek mensuplarının bu programlara yönelik memnuniyet düzeylerini ele almışlardır.
- ✓ Ömürbek ve Usul (2008) çeşitli illerdeki 317 muhasebe meslek mensubu üzerinden, muhasebe mesleğinin seçimini etkileyen etkenler ile bu etkenlerin önem derecelerini tespit etmişlerdir.

3. MESLEK MENSUPLARININ SORUNLARI, UYGULAMADA KARŞILAŞTIKLARI YETERSİZLİKLER VE MESLEK ODALARINDAN BEKLENTİLERİ

Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederlerken karşı karşıya kaldıkları sorunlar, uygulamada kendi açılarından gördükleri yetersizlikler ve meslek odalarından beklentileri hem anket hem de literatürdeki diğer çalışmalardan yararlanılarak, aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

a. Meslek Mensuplarının Güncel Sorunları

Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederlerken karşılaştıkları sorunlar, genel olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Mevzuatın sık sık değişmesinden kaynaklanan sorunlar,
- Kalifiye personel temininden kaynaklanan sorunlar,
- Ücret tatminsizliğinden kaynaklanan sorunlar,
- Kullanılan paket programlardan kaynaklanan sorunlar,
- Kariyerdeki yavaş ilerlemeden kaynaklanan sorunlar,
- Mesleki sınavların zorluğundan kaynaklanan sorunlar,
- Stajyerlerden kaynaklanan sorunlar,
- Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nden kaynaklanan sorunlar,
- Muhasebe Standartları hakkında yeterli bilgi edinememekten kaynaklanan sorunlar,
- Muhasebe Standartlarını uygulayamamaktan kaynaklanan sorunlar,
- Prim ve vergi ödemelerinden kaynaklanan sorunlar,
- Elektronik beyanname uygulamasından kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin muhasebecilere olan güvensizliğinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmelerinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin ödemeler konusundaki isteksizliklerinden kaynaklanan sorunlar,

- Mükelleflerin bilgi verme konusundaki isteksizliklerinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin muhasebe konusundaki bilgi eksikliklerinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin kanun / usul dışı isteklerinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirilmelerinden kaynaklanan sorunlar,
- Mükelleflerin kayıt düzensizliğinden kaynaklanan sorunlar.

b. Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ile İlgili Sorunları

Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederlerken karşılaştıkları yetersizlikler ile ilgili sorunlar, aşağıda maddeler şeklinde sıralanmıştır.

- Kurumlar nezdindeki işlemlerin yoğun bürokratik işlemler gerektirmesi,
- Yasal düzenlemelerin mesleki gerekleri karşılayamaması,
- Mükelleflerin muhasebe mesleğine gerekli önemi vermemeleri,
- Mükelleflere verilen hizmet karşılığında tahsil edilen ücretin yetersizliği,
- Mesleki yayınların yetersizliği,
- Mükelleflerden istenen bilgilerin temin edilmesi konusundaki yetersizlik,
- Mevcut yasal düzenlemelerin bilgi için muhasebe anlayışını göz ardı etmesi (vergi için muhasebe anlayışını öne çıkarması),
- Meslek mensupları ile akademik çevre arasındaki mesleki iletişimin yeterli düzeyde olmaması,

- Mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetlerinin yetersizliği,
- Mevcut mali tatil uygulamasının yeterli olmaması,
- Staj sürelerinin yetersizliği,
- Mükelleflerin vergi avantajı sağlayacak yöntemler konusunda ısrarcı talepleri nedeniyle meslekte etik anlayışın yetersizliği.

c. Meslek Mensuplarının Meslek Odasından Beklentileri ile İlgili Sorunları

Meslek mensupları, mesleklerini icra ederlerken meslek odasından beklentileri ile ilgili sorunlar, aşağıda maddeler şeklinde sıralanmıştır.

- Muhasebe mesleğiyle ilgili ihtiyaç duyulan hususlarda danışmanlık hizmeti vermeli,
- Mükellefler ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olmalı,
- Kurumlar (Maliye, SGK vb.) ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olmalı,
- Mükelleflerden alınan ücretler konusunda düzenleyici bir işlev üstlenmeli,
- Meslek mensuplarının ihlalleri konusunda yaptırım gücü yüksek önlemler getirmeli,
- Meslek mensuplarının bilgi ve becerilerini artırıcı seminerler, konferanslar, sempozyumlar düzenlemeli,
- Meslek mensuplarının görüşlerini ifade edebileceği makale ve tebliğlerin yayınlanmasına yardımcı olmalı,
- Meslek mensuplarının yenilikleri (mevzuat, kitap, dergi vb.) takip edebilmesini sağlayacak internet ortamları oluşturmali,
- Meslek mensuplarının meslekle ilgili etkinliklerde yer almasına yardımcı olmalı.

4. AMPİRİK ARAŞTIRMA

Bu kısımda tüm Türkiye genelinde muhasebe mesleğini icra eden meslek mensuplarının güncel sorunları, uygulamada karşılaştıkları yetersizlikler ve meslek odalarından beklentilerinin belirlenmesine yönelik ampirik araştırmaya ilişkin bilgiler yer almaktadır.

a. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; farklı muhasebe meslek gruplarının değişen muhasebe çevresi karşısındaki güncel sorunlarının, uygulamada karşılaştıkları yetersizliklerin ve meslek odalarından beklentilerinin tespit edilmesinin yanısıra, meslek mensubu grupları arasında çeşitli kriterler bakımından, anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığının belirlenmesidir.

b. Araştırmanın Önemi

Değişen muhasebe çevresi içinde meslek mensuplarının sorunları, yetersizlikleri ve bunlar karşısındaki beklentileri değişmekte ve gelişmektedir. Örneğin muhasebe/finansal raporlama standartlarının çeviri bazlı olması; bir yandan meslek mensuplarının standartları anlamada güçlük çekmesine neden olurken, diğer yandan bu standartların uygulanması konusunda meslek mensuplarının mevcut bilgi ve donanımları yetersiz kalabilmektedir.

Araştırmanın önemi; araştırmanın amacı doğrultusunda, meslek mensubu grupları arasında, çeşitli kriterler bakımından anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığının tespit edilmesini ve meslek mensubu gruplarının çeşitli açılardan derecelendirilerek; özellikle hazırlanacak eylem planları içeriğinin şekillendirilmesine fayda sağlayacak saptamalarda bulunulabilecek olmasıdır.

c. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamını; Türkiye genelinde

meslek mensubu (serbest muhasebecilik, serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik) ruhsatına sahip muhasebecilerin mesleklerini icra ederken karşılaştıkları güncel sorunlar, uygulamadaki yetersizlikler ve meslek odalarından beklentileri oluşturmaktadır.

d. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi başlığı altında örneklem seçimi, veri toplama yöntemi ve analiz için kullanılan metodoloji yer almaktadır.

i. Örneklem Seçimi

Tamsayım genellikle küçük hacimli ana kütlelere uygulanmaktadır. Bu çalışmada olduğu gibi görece büyük hacimli ana kütlelerde, tüm gözlem birimlere ulaşmak mümkün olmadığından kimi zaman örnekleme başvurulabilmektedir. En iyi örneklem, ana kütle temsil etme kabiliyeti en yüksek olan örnektir. Seçilen bir örneğin, ana kütle temsil etmedeki başarımı; örneklem istatistiğinin geçerlilik ve güvenilirlik derecesi ile ölçülmektedir.

Öte yandan örneklem seçimindeki bir diğer önemli husus ise, örneklem seçiminin rassallık içerip içermediğidir. Örneklem seçiminin rassal olarak gerçekleştirilmesi durumunda, hesaplanan istatistiklerin, ana kütle parametrelerinin tahmininde yansız sonuçlar sağlama olasılığı ve örnekleme hatasının büyüklüğü bakımından da bilgi sağlama, rassal örnekleminin üstün yanı olmaktadır.

Araştırmanın örneklem seçiminde örneklem içinde yer alması istenen gözlemlere ulaşmada internet yoluna başvurulacağından kolayda örnekleme yoluyla veri toplanması uygun görülmüştür (Ural ve Kılıç, 2006: 44). Örneklem hacminin belirlenmesinde ise, ana kütle hacminin kesin olarak belirlenemediğinden, örneklem hacminin belirlenmesinde literatürde belirli bir

hata payı ve güven aralığı için hesaplanan örneklem hacimleri referans alınabilmekte ve ulaşılan gözlem sayısına karşılık gelen hata payı ve güven aralığının tespitine gidilebilmektedir.

Dünya bankası (2002) tarafından yapılan bir çalışmada büyük ana kütleler için seçilecek örneklerin çeşitli hata payları ve güven aralıklarındaki hacim büyüklükleri Tablo 1'deki gibi belirlenmiştir:

Tablo 1. Çeşitli Hata Payı ve Güven Aralığı Değerlerine Göre Örneklem Hacimleri

Hata Payı	Güven Aralığı		
	% 99	% 95	% 90
% 1	16.576	9.604	6.765
% 2	4.144	2.301	1.691
% 3	1.848	1.067	752
% 5	883	384	271

Kaynak: "Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi", http://www.akademikdestek.net/kutuphane/anket_evren_orneklem/an_ev_or_dosyalar/orneklem3.ppt, 09.03.2010

Araştırmanın kapsamında elde edilen toplam 1395 gözlemin örneklem hacmi olduğu kabul edilmesi durumunda, bu değerlerin %95 güven düzeyinde %2 - %3'lük bir hata payına karşılık geldiği ifade edilebilir.

ii. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada kullanılan verilerin toplanmasında anket yöntemine başvurulmuştur. Anket yönteminin ise yüzyüze yapılan görüşmelere değil; internet üzerinden yapılacak girişlere dayalı olarak gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür. Bunun en önemli nedeni, araştırmanın ana külesinin, Türkiye'deki tüm meslek mensupları olarak belirlenmesidir. Başka bir ifade ile tüm ülke sat-

hında anket yapılması; zaman ve maliyet gibi çeşitli kısıtlayıcı nedenlere bağlı olarak mümkün olamamaktadır. İnternet yoluyla anket; (gerekli güvenlik alt yapısı oluşturulmak kaydı ile) gözlemlerin geniş bir dağılım sergilediği durumlarda, yüzyüze anket yönteminin yerini alabilen ve uygulanabilir bir veri toplama yöntemi olarak kabul edilmektedir.

İnternet yoluyla toplanan verilerin sıhhati; bu verilerin geçerliliğinde ve güvenilirliğinde kayba neden olmaksızın, her gözlem tarafından yalnızca bir kere veri girişi yapılmasına imkan tanıyan ve dışardan gelebilecek tehditlere karşı gerekli önlemlerin alındığı bir anket formu ortamını gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda, araştırma kapsamında cevaplayıcılara sorulacak sorular (ölçekler) belirlendikten sonra; soruların internet ortamında herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir ve açık olmasını sağlayacak bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Geliştirilen anket sorularının uygun bir arayüz ile cevaplayıcılara sunulması ise, ikinci aşama olmaktadır. Yapılan ağ (web) sayfası tasarımının kullanıcı dostu olması da internet yoluyla toplanan verilerin sıhhatini etkileyen faktörlerden bir diğeri olmaktadır.

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla PHP kod desteği altında hazırlanan ağ sayfaları hazırlanırken; eş zamanlı olarak anketin bulunacağı ağ sayfası üzerinden verilecek “kaydet ve sonlandır” komutu ile verilen cevapların veritabanına aktarılmasını ve saklanmasını sağlayacak bir

SQL makrosu oluşturulmuştur. Ayrıca gözlem birimlerinin olası mükerrer girişlerinin önlenmesi amacıyla IP kontrolü de yapılmıştır.

Veritabanı temini konusunda destek alınan Niğde Üniversitesi Rektörlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı’na tahsis edilen veri tabanına, öngörülen 6 haftalık zaman diliminde, girişi yapılan toplam anket sayısı 3097 olurken; kullanılabilir (geçerli) anket sayısı 1395 olarak tespit edilmiştir. Geriye kalan 1702 anketin bir kısmının yalnızca sisteme yapılan girişler çıkışlara, bir kısmının ise yarıda bırakılan anketlere ait olduğu belirlenmiştir.

iii. Kullanılan Metodoloji

Toplanan verilerin analizinde; mesleki unvanlar ve mesleki deneyim süresi kriterleri bakımından gruplar arasındaki farklılıklar ele alınmıştır. Bu gruplar arasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılarak grupların varyans değerleri arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Belirlenen farklılıkların hangi gruptan kaynaklandığını görmek için, Bonferroni testi uygulanmıştır.

e. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında test edilen hipotezler unvan ve mesleki deneyim süreleri bakımından ayrı ayrı oluşturulmuştur.

Meslek mensuplarının unvanları ve mesleki deneyim süreleri bakımından oluşturulan hipotezler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Test Edilen Hipotezler

H1: Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken karşı karşıya kaldıkları sorunlar bakımından, meslek grupları arasında farklılıklar vardır.
H2: Meslek mensuplarının mevcut uygulamadaki yetersizliklerin tespiti konusunda, meslek grupları arasında farklılıklar vardır.
H3: Meslek mensuplarının meslek odalarından beklentileri bakımından, meslek grupları arasında farklılıklar vardır.
H4: Meslek mensuplarının karşı karşıya kaldıkları sorunlar, mesleki deneyim sürelerine göre farklılık göstermektedir.
H5: Meslek mensuplarının mevcut uygulamalarda gördükleri yetersizlikler, mesleki deneyim sürelerine göre farklılık göstermektedir.
H6: Meslek mensuplarının meslek odalarından beklentileri, mesleki deneyim sürelerine göre farklılık göstermektedir.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırma kapsamında elde edilen betimsel ve istatistiki bulgulara temel teşkil eden veriler toplamda 50 adet anket sorusu yardımı ile sağlanmıştır. Bu soruların ilk 6'sı meslek mensuplarının demografik özelliklerine ilişkin iken; geriye kalan 44 adedi ise istatistiki bulgulara ilişkindir. Bunlardan her biri ayrı bir değişken olarak kabul edilmiş ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenirlik analizi sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Güvenirlik Analizi Tablosu

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,826	0,839	44

Elde edilen verilerin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa değeri % 82,6 olarak belirlenmiştir. Sosyal bilim araştırmalarında minimum güvenilirlik düzeyinin %70 olması gerektiği ifade edilmektedir. Buna göre, araştırma

kapsamında sağlanan güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

a. Betimsel Bulgular

Betimsel bulgular; ankete katılan meslek mensuplarının demografik özelliklerini ortaya koymaktadır. Demografik özelliklerle ilişkili olarak anket formunda yer verilen hususlar şöyledir: unvan grupları, cinsiyet, öğrenim düzeyleri, mesleki deneyim süreleri, mükellef sayısı şeklindedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Unvanları Bakımından Dağılımı

	Frekans Değeri	Yüzde (%)
SM	395	28,32
SMMM	952	68,24
YMM	18	1,29
Cevap veren gözlem sayısı	1365	97,85
Boş bırakanlar	30	2,15
Toplam	1395	100,00

Ankete katılan ve geçerli cevap veren meslek mensubu sayısı 1395'dir. Ancak 1395 meslek mensubundan 30'u unvanını belirtmemiştir. Unvanını belirtenlerden 395'i SM, 952'si SMMM, 18'i ise YMM'dir. Bu rakamlara göre ankete katılan meslek mensuplarının % 28,32'si SM, % 68,24 SMMM ve sadece % 1,29'u YMM'dir. Unvanını belirtmeyenlerin oranı, % 2,15'dir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Cinsiyetleri Bakımından Dağılımı

	Frekans Değeri	Yüzde (%)
Kadın	262	18,78
Erkek	1111	79,64
Cevap veren gözlem sayısı	1373	98,42
Boş bırakanlar	22	1,58
Toplam	1395	100,00

Ankete katılan ve geçerli cevap veren meslek mensubu sayısı 1395'dir. Ancak 1395 meslek mensubundan 22'si cinsiyetini belirtmemiştir. Cinsiyetini belirtenlerden 262'si kadın, 1111'i erkektir. Bu rakamlara göre ankete katılan meslek mensuplarının % 18,78'i kadın, % 79,64'ü ise erkektir. Cinsiyet belirtmeyenlerin oranı, % 1,58'dir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Öğrenimleri Bakımından Dağılımı

	Frekans Değeri	Yüzde (%)
Lise	164	11,76
Önlisans	80	5,73
Lisans	1099	78,78
Yüksek Lisans	45	3,23
Doktora	6	0,43
Cevap veren gözlem sayısı	1394	99,93
Boş bırakanlar	1	0,07
Toplam	1395	100,00

Ankete katılan ve geçerli cevap veren meslek mensubu sayısı 1395'dir. Ancak 1395 meslek mensubundan sadece 1'i öğrenim durumunu belirtmemiştir. Öğrenimini belirtenlerden 164'ü lise, 80'i önlisans, 1099'u lisans, 45'i yüksek lisans ve 6'sı doktora programı mezunu olduğunu belirtmiştir. Bu rakamlara göre ankete katılan meslek mensuplarının % 11,76'sı lise, % 5,73'ü önlisans, % 78,78'i lisans, % 3,23'ü yüksek lisans, % 0,43'ü doktora mezunudur. Öğrenim durumunu belirtmeyen meslek mensuplarının toplam meslek mensupları arasındaki oranı sadece % 0,017'dir.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Mesleki Deneyim Süreleri Bakımından Dağılımı

	Frekans Değeri	Yüzde (%)
1 yıl - 5 yıl	267	19,14
6 yıl - 10 yıl	304	21,79
11 yıl- 15 yıl	265	19,00
16 yıl ve üzeri	558	40,00
Cevap veren gözlem sayısı	1394	99,93
Boş bırakanlar	1	0,07
Toplam	1395	100,00

Ankete katılan ve geçerli cevap veren meslek mensubu sayısı 1395'dir. Ancak 1395 meslek mensubundan sadece 1'i mesleki deneyim süresini belirtmemiştir. Mesleki deneyim süresini belirtenlerden 267'si 1 yıl-5 yıl arası, 304'ü 6 yıl-10 yıl arası, 265'i 11 yıl-15 yıl arası, 558'i 16 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu rakamlara göre ankete katılan meslek mensuplarının % 19,14'ü 1 yıl-5 yıl arası, % 21,79'u 6 yıl-10 yıl arası, % 19'u 11 yıl-15 yıl, % 40'ı 16 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olduklarını belirtmişlerdir. Mesleki deneyim süresini belirtmeyen meslek mensubunun toplam meslek mensupları arasındaki oranı, sadece % 0,07'dir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Meslek Mensuplarının Mükellef Sayısı Bakımından Dağılımı

	Frekans Değeri	Yüzde (%)
5'ten az	100	7,17
6 - 10 arası	66	4,73
11 - 15 arası	70	5,02
16 - 20 arası	66	4,73
21 - 25 arası	78	5,59
26 - 30 arası	89	6,38
31 ve üzeri	638	45,73
Bağımlı çalışanlar	284	20,36
Cevap veren gözlem sayısı	1391	99,71
Boş bırakanlar	4	0,29
Toplam	1395	100,00

Ankete katılan ve geçerli cevap veren meslek mensubu sayısı 1395'dir. Ancak 1395 meslek mensubundan sadece 4'ü mükellef sayısını belirtmemiştir. Mükellef sayısını belirtenlerden 100'ü 5 kişiden az mükellefi olduğunu, 66'sı 6-10 arası mükellefi olduğunu, 70'i 11-15 arası mükellefi olduğunu, 66'sı 16-20 arası mükellefi olduğunu, 78'i 21-25 arası mükellefi olduğunu, 89'u 26-30 arası mükellefi olduğunu, 638'i 31 ve üzeri mükellefi olduğunu, 284'ü ise bağımlı çalıştığını belirtmiştir. Bu rakamlara göre ankete katılan meslek mensuplarının % 7,17'si 5 kişiden az mükellefi olduğunu, % 4,73'ü 6-10 arası mükellefi olduğunu, % 5,02'si 11-15 arası mükellefi olduğunu, % 4,73'ü 16-20 arası mükellefi olduğunu, % 5,59'u 21-25 arası mükellefi olduğunu, % 6,38'i 26-30 arası mükellefi olduğunu, % 45,73'ü 31 ve üzeri mükellefi olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların % 20,36'sı bağımlı meslek mensubu olduğunu belirtmiştir.

b. İstatistiki Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular; oluşturulan hipotezlere paralel olarak, meslek mensuplarının sorunları, uygulamada gördükleri yetersizlikler ve meslek odalarından beklentileri şeklinde ayrı ayrı ele alınmıştır. Oluşturulan gruplar arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla ANOVA sonuçlarına bakılarak kabul edilmesi gereken hipotezler belirlenmiştir. Kabul edilen hipotezler; oluşturulan gruplar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterirken; farkın hangi grup(lar)dan kaynaklandığını görebilmek için Bonferroni testi uygulanmıştır.

i. Meslek Mensuplarının Sorunlarına İlişkin İstatistiki Bulgular

Meslek mensuplarının sorunları başlığı altında 20 ayrı soruna yer verilmiştir. Unvan bakımından oluşturulan gruplar arasında bu sorunlardan 6'sı, mesleki deneyim süreleri bakımından oluşturulan gruplar arasında ise 11'i, istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenen sorunlar olmuştur.

a. Unvan Bakımından

Unvan bakımından meslek mensupları; serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavir biçiminde gruplandırılmaktadır. Buna göre bu üç meslek mensubu grubu arasında; ücret tatminsizliği, kariyerde ilerleyememe, mesleki sınavları başaramama, mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri, mükelleflerin ödemeler konusundaki isteksizlikleri ve mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirmemeleri bakımından farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Bunların dışında kalan diğer 14 sorun bakımından ise, meslek mensubu gruplarının farklı düşünmedikleri ifade edilebilir. Ancak bu tespit, diğer 14 sorunun meslek mensuplarınca sorun teşkil etmediğini

değil; her meslek grubunun, bu sorunları aynı düzeyde sorun olarak nitelendirdikleri anlamına gelmektedir. Nitekim meslek gruplarının her bir soruya verdikleri cevapların ortalamaları arasındaki farklarından hareketle gerçekleştirilen Bonferroni testi yardımı ile grupların ortalama değerleri birbiri ile karşılaştırılmış ve yakın olduğu belirlenmiştir.

Yapılan bu tespitler doğrultusunda, H1 hipotezi *zayıf* olarak kabul edilmiştir. Buna göre; meslek mensubu grupları arasında yukarıda sıralanan sorunlar karşısında farklılık bulunduğu ifade edilebilmektedir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara neden olan grupların belirlenmesine ilişkin olarak; her bir değişken, aşağıda ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

- i) YMM'lerin **ücret tatmini** konusunda daha iyi durumda oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ücret tatminsizliği bakımından SM'ler ve SMMM'ler arasında farklılık bulunmaz iken; YMM'ler, SM'ler ve SMMM'lerden farklıdırlar.
- ii) Benzer şekilde **kariyerde ilerleyememe** bakımından da SM'ler ve SMMM'ler arasında farklılık yoktur. YMM'lerin diğer meslek mensuplarından farklı olduğu ve YMM'lerin doğal olarak kariyer gelişimlerinde daha az sorun yaşayan meslek grubu olduğu belirlenmiştir.
- iii) **Mesleki sınavlarda gösterilen başarıya** göre meslek grupları sırasıyla; YMM'ler, SMMM'ler ve SM'ler şeklinde belirlenmiştir. Mesleki sınavları başaramama konusunda SMMM'ler ve YMM'ler arasında farklılık bulunmazken, farklılığa neden olan grubun SM'ler olduğu görülmektedir.
- iv) **Mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri** bakımından meslek grupları sıralandığında; SMMM'lerin en fazla sorun yaşayan meslek grubu olduğu, YMM'lerin ise en

az sorun yaşayan meslek grubu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstatistiki olarak ise, SM'ler ve SMMM'ler arasında fark bulunmaz iken; YMM'ler ile gerek SM'ler, gerekse SMMM'ler arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

v) **Mükelleflerin ödemeler konusundaki isteksizlikleri** bakımından elde edilen bulgular; mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri bakımından elde edilen bulgulardan farklı değildir. SM'ler ve SMMM'ler arasında fark bulunmaz iken; YMM'ler ile gerek SM'ler, gerekse SMMM'ler arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

vi) **Mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirmemeleri** bakımından en fazla sorun yaşayan meslek grubu SM'ler olurken; en az sorunu YMM'lerin yaşadığı görülmektedir. Buna göre SM'ler ve SMMM'ler arasında fark bulunmaz iken; YMM'ler ile gerek SM'ler, gerekse SMMM'ler arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

b. Mesleki Deneyim Süreleri Bakımından

Mesleki deneyim süreleri bakımından oluşturulan grup sayısı 4'tür. 5 yıla kadar, 10 yıla kadar, 15 yıla kadar ve 15 yıldan fazla biçiminde yapılan gruplandırma, gruplar arasında; ücret tatminsizliği, kariyerde ilerleyememe, Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nden kaynaklanan sorunlar, muhasebe standartları hakkında yeterli bilgi edinememe, muhasebe standartlarını uygulayamama, prim ve vergi ödemelerinden kaynaklanan sorunlar, mükelleflerin muhasebecilere olan güvensizliği, mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri, mükelleflerin ödemeler konusundaki isteksizlikleri, mükelleflerin kanun/usul dışı istekleri, mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirmemeleri bakımından farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Ka-

lan diğer 9 sorun bakımından ise, mesleki deneyim süresi bakımından oluşturulan gruplar arasında farklılık bulunmamaktadır. Bunun anlamı, kalan 9 sorunun mesleki deneyim süresi ne olursa olsun sorun teşkil ettiği, ancak bu sorunun mesleki deneyim süresine göre farklılık göstermediği yönündedir.

Yapılan bu tespitler doğrultusunda, H2 hipotezi *kabul* edilmiştir. Buna göre; mesleki deneyim süresi değiştikçe sorunlar da değişmektedir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara neden olan grupların belirlenmesine ilişkin olarak; her bir değişken aşağıda ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

i) **Ücret tatminsizliği** bakımından farklılığa neden olan gruplar, 5-10 yıl ile 16 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlardır. Buna göre, mesleki deneyim süresindeki artışın, ücret tatminsizliğini azaltan bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ii) **Kariyerde ilerleyememe** bakımından 16 yıl ve üzeri deneyime sahip meslek mensuplarının çok daha az sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Öte yandan kariyerde ilerleme ile mesleki deneyim süresi arasında korelasyon görülmüştür. Bu bağlamda mesleki deneyim süresi bakımından daha az deneyime sahip meslek mensuplarının daha fazla deneyime sahip olanlara göre, daha fazla sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

iii) **Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nden kaynaklanan sorunlar** bakımından mesleki deneyim süresi 5 yıla kadar olan meslek mensupları ile 16 ve daha üzeri olanlar arasında, istatistiki olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir. Öte yandan 6-10 yıl arası ve 11-15 yıl arası deneyime sahip olanlar arasında ise, farklılık görülmemiştir. Tüm gruplar arasında en az sorun yaşayan meslek mensupları, 16 yıl ve üzeri deneyime sa-

hip olanlar iken; en fazla sorun yaşayanlar 5 yıldan az deneyime sahip olanlardır. Bu sonuca göre; meslek mensuplarının Tekdüzen Muhasebe Sistemi'nden kaynaklanan sorunları aşmasında tecrübelerinin önemli bir faktör olduğu ifade edilebilir.

- iv) **Muhasebe standartları hakkında yeterli bilgi edinememe** bakımından grup ortalamalarına bakıldığında; en fazla sorunu 5 yıldan daha az deneyime sahip meslek mensuplarının yaşadığı, en az sorun yaşayan meslek mensuplarının ise, 16 yıl ve üzeri deneyime sahip olan meslek mensupları olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mesleki deneyim süresindeki artış ile muhasebe standartları hakkında bilgi edinme arasında güçlü pozitif korelasyon belirlenmiştir. Gruplar arasındaki farklılıklar incelendiğinde ise; mesleki deneyim süresi 10 yılın altında kalan grupların deneyimleri 16 yıl ve üzerinde olan gruptan istatistiki olarak farklı olduğu görülürken; 10 yıldan fazla 16 yıldan az mesleki deneyime sahip olanlar ile 16 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip olanlar arasında farklılık görülmemiştir.
- v) **Muhasebe standartlarını uygulamama** bakımından elde edilen sonuçlar; muhasebe standartları hakkında yeterli bilgi edinememe faktörü ile aynı yönde sonuçlar vermiştir. Dolayısıyla muhasebe standartlarının öğrenilmesinde ve uygulanmasında mesleki deneyim süresinin önemli bir belirleyici olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- vi) **Prim ve vergi ödemelerinden kaynaklanan sorunların** mesleki deneyim süresindeki artışa paralel olarak azaldığı gözlenmiştir. Buna göre en fazla sorunu deneyim süresi az olan meslek mensuplarının yaşadığı; deneyim süresi 16 yıl ve üzeri olanların ise bu sorunu en az yaşayan meslek mensupları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nite-

kim 1-5 yıl arasında mesleki deneyime sahip olanlar ile 16 yıl ve üzeri deneyime sahip olanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir. Diğer gruplar arasında farklılık gözlenmemiştir.

- vii) **Mükelleflerin muhasebecilere olan güvensizliği** bakımından elde edilen bulgular dikkate değer niteliktedir. Uygulamada meslek mensuplarının sıklıkla karşı karşıya kaldıkları bu sorun karşısında; mesleki deneyim süresinin sorunu azaltan bir faktör olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle; 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının mesleki deneyim süresi 10 yıla kadar olan meslek mensuplarından farklı olduğu tespit edilmiştir. En az sorun yaşayan meslek mensuplarının 16 yıl ve üzeri deneyime sahip olan meslek mensupları olduğu; en fazla sorun yaşayanların ise mesleki deneyim süresi en az olan meslek mensupları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- viii) **Mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri** bakımından elde edilen sonuçlar, muhasebecilere olan güvensizlikten kaynaklanan sorunlar ile benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Nitekim bu faktör arasında güçlü pozitif korelasyon belirlenmiştir. Mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan gruplardaki meslek mensupları karşılaştırıldığında; 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının mesleki deneyim süresi 10 yıla kadar olan meslek mensuplarından anlamlı farklılık sergilediği görülmektedir. Diğer gruplar arasında ise, farklılık söz konusu değildir.
- ix) **Mükelleflerin ödemeler konusundaki isteksizlikleri** bakımından elde edilen sonuçlar ise; mükelleflerin muhasebecilere olan güvensizliği ve muhasebeyi önemsiz görmeleri ile pozitif korelasyon içindedir.

Özellikle mesleki deneyim süresi düşük olan meslek mensuplarına duyulan güvensizliğin yanı sıra muhasebenin bir işletme fonksiyonu olduğunu değil de yasal bir prosedürün gereği olduğunu düşünen mükelleflerin ödemeler konusunda da imtina ettikleri görülmektedir. Meslek mensupları, mesleki deneyim sürelerine göre karşılaştırıldığında; 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının mesleki deneyim süresi 10 yıla kadar olan meslek mensuplarından anlamlı farklılık sergilediği görülmektedir. Diğer gruplar ise, birbirinden farklılık göstermemektedir.

- x) **Mükelleflerin kanun/usul dışı istekleri** bakımından mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan gruplardaki meslek mensupları karşılaştırıldığında; 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip meslek mensuplarının mesleki deneyim süresi 10 yıla kadar olan meslek mensuplarından anlamlı farklılık sergilediği görülmektedir. Bu gruplar dışında kalan gruplar arasında ise, farklılık bulunmadığı ifade edilebilir. Nitekim en fazla sorun yaşayan meslek mensuplarının mesleki deneyim süresi 10 yılın altında kalan meslek mensupları olduğu; en az sorunu ise 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip olan meslek mensuplarının yaşadığı belirlenmiştir.
- xi) **Mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirmemeleri** bakımından elde edilen bulgular; mesleki deneyim süresi fazla olan meslek mensuplarının; vergi, sigorta vb. gibi ödemelerin zamanında yapılması konusunda, daha az sorun yaşadıklarını göstermektedir. En fazla sorun yaşayan meslek mensupları ise, deneyim süresi az olan meslek mensuplarıdır. Mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan gruplar karşılaştırıldığında; 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip meslek men-

suplarının mesleki deneyim süresi 10 yıla kadar olan meslek mensuplarından anlamlı farklılık sergilediği görülmektedir. Diğer gruplar arasında ise, farklılık söz konusu değildir.

ii. Meslek Mensuplarının Uygulamada Gördükleri Yetersizliklere İlişkin İstatistiksel Bulgular

Meslek mensuplarının uygulamada gördükleri yetersizlikler başlığı altında 15 ayrı değişkene yer verilmiştir. Unvan bakımından oluşturulan gruplar arasında bunlardan 5'i istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, mesleki deneyim süreleri bakımından 4'ü istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir.

a. Unvan Bakımından

Meslek mensuplarının uygulamada gördükleri yetersizliklerin tespiti ve meslek mensubu grupları arasında bu yetersizliklerin farklılık teşkil edip etmediği değerlendirildiğinde; unvan bakımından oluşturulan üç meslek mensubu grubu arasında mükelleflerin muhasebe mesleğine verdikleri önem, mevcut yasal düzenlemelerin ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı, mevcut yasal düzenlemelerin bilgi için muhasebe yerine vergi için muhasebe anlayışına hizmet edip etmediği, mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetlerinin yüksek olup olmadığı ve staj sürelerinin uzatılmasının gerekip gerekmediğine ilişkin değişkenler bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kalan diğer değişkenler bakımından ise, meslek mensubu grupları arasında farklılık gözlenmemiştir. Ancak bu tespit, diğer değişkenleri meslek mensuplarının yetersizlik olarak görmediği anlamına gelmemektedir. Diğer değişkenleri hangi meslek mensubu grubunun daha büyük bir yetersizlik olarak gördüğü; grupların cevaplarına verdiği ortalamalar ile tespit edilmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda; H3 hipotezi za-

yyf olarak kabul edilmiştir. Buna göre; uygulamada karşılaşılan yetersizlikler bakımından meslek mensubu grupları arasında az da olsa farklılıklar bulunduğu ifade edilebilir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen farklılıkların belirlenmesine ilişkin olarak; her bir değişken aşağıda ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

- i) **Uygulamada mükelleflerin muhasebe mesleğine verdikleri önem** bakımından en fazla sıkıntı yaşayan meslek mensuplarının SMMM'ler olduğu belirlenmiştir. Mükelleflerin muhasebeye verdikleri önem bakımından en iyi durumda olan meslek mensupları ise YMM'lerdir. Bize göre bu sonuç oldukça anlamlıdır. Nitekim her ikisi de yasal bir gerekliliğe dayanmasına karşın; YMM'lerin genellikle olmazsa olmaz olarak nitelendirildiği (ihracatta katma değer vergisi iadesinde olduğu gibi) SMMM'lerin ise angarya olarak görüldüğü gözlenlenmiştir. Öte yandan 5'li ölçek üzerinden grupların ortalama değerlerinin 2,5'un altında olması, esasen meslek mensuplarının tamamının, mükelleflerin muhasebe mesleğine verdikleri önemi, oldukça yetersiz bulduklarını göstermektedir.
- ii) **Mevcut yasal düzenlemelerin ihtiyacı karşıladığını** düşünen meslek mensuplarının başında YMM'ler gelmektedir. SM'ler ve SMMM'ler arasında ise, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. Buna göre YMM'lerin diğer meslek mensuplarına nazaran yasal düzenlemeleri daha yeterli buldukları ifade edilebilirse de YMM'lerin de bu düzenlemelerin yeterliliği konusuna katılım gösteren bir yapı içinde olmadıkları görülmektedir. Bu husus, mesleki düzenlemelerin ihtiyacı karşılamaya yönelik biçimde güncellenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

iii) **Mevcut yasal düzenlemelerin bilgi için muhasebe yerine vergi için muhasebe anlayışına hizmet edip etmediği** bakımından SMMM'ler ile SM'ler arasında anlamlı bir farklılık belirlenirken; gruplar arasında anlamlı olarak belirlenen başka bir farklılık bulunmamaktadır. Buna göre SMMM'lerin mevcut yasal düzenlemeleri, çok daha fazla muhasebeden ziyade vergi amaçlı buldukları ifade edilebilir. YMM'ler ise, bu iki meslek mensubu grubu arasında kalmıştır.

iv) **Mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetlerinin yüksek olup olmadığı** bakımından varyans değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmesine rağmen Bonferroni testi ile gruplar arasında farklılığa neden olan gruplar gözlenmemiştir. Ancak meslek gruplarının verdikleri cevaplara bakıldığında, mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetini en yetersiz bulan meslek mensuplarının YMM'ler olduğu, en fazla bulanların ise sanılanın aksine SMMM'ler olduğu görülmüştür.

v) **Staj sürelerinin uzatılmasının gerekip gerekmediği** konusunda YMM'ler ne katılma ne de katılmama yönünde bir davranış sergilerken, SMMM'ler çoğunlukla uzatılması yönünde; SM'ler ise, uzatılmaması yönünde cevap vermişlerdir. Nitekim SMMM'ler ve SM'ler arasındaki farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

b. Mesleki deneyim süreleri bakımından

Meslek mensuplarının uygulamada gördükleri yetersizlikler başlığı altında yer verilen 15 ayrı değişkenden mesleki deneyim süreleri bakımından oluşturulan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösteren değişken sayısı 3'tür. Mesleki yayınlara erişim, mali tabloların

geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetleri, vergi, prim, aidat, vb. ödemelerin meslek mensubunca değil mükellefler tarafından yapılması değişkenleri bakımından, mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan grupların istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar taşıdığı tespit edilirken; kalan 11 değişken bakımından yetersizlik görülse de gruplar arasında farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda; H4 hipotezi *zayıf* olarak kabul edilmiştir. Buna göre; uygulamada karşılaşılan yetersizlikler bakımından mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan gruplar arasındaki farklılığın büyük olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen farklılıklar ise, her bir değişken için aşağıda ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

- i) **Mesleki yayınlara kolaylıkla erişim** bakımından mesleki deneyim süresine göre oluşturulan gruplardan; yalnızca deneyim süresi 5 yılın altında olan ve 16 yıl ve üzerinde olan gruplar arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Nitekim 5 yılın altında deneyime sahip olanlar dışındaki diğer 3 grubun, mesleki yayınlara kolaylıkla ulaşabildiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum; meslek mensuplarının henüz mesleki yayın arayışını tamamlamamış olduklarını da ifade etmektedir.
- ii) **Mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyeti** bakımından gruplardan alınan cevaplar değerlendirildiğinde; bu önermeye katılmadıkları görülmektedir.
- iii) **Vergi, prim, aidat, vb. ödemelerin meslek mensubunca değil mükellefler tarafından yapılması gerekliliği** bakımından tüm gruplar; vergi, prim, aidat vb. ödemelerin mükellefler tarafından yapılmasına katılmışlardır.

iii. *Meslek Mensuplarının Meslek Odalarından Beklentilerine İlişkin İstatistiksel Bulgular*

Meslek mensuplarının meslek odalarından beklentileri başlığı altında 9 ayrı değişkene yer verilmiştir. Unvan bakımından oluşturulan gruplar arasında bunlardan 8'i istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, mesleki deneyim süreleri bakımından 6'sı istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir.

a. **Unvan Bakımından**

Meslek mensuplarının meslek odalarından beklentileri, meslek mensubu grupları bakımından değerlendirildiğinde tüm grupların beklentiler konusunda oldukça yüksek beklentiye sahip oldukları ifade edilebilir. Gruplar arasında beklentiler bakımından farklılık teşkil edip etmediği değerlendirildiğinde ise; unvan bakımından oluşturulan üç meslek mensubu grubu arasında, 9 değişkenden 8'inin istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farklılık göstermeyen tek değişken ise, muhasebe mesleğiyle ilgili ihtiyaç duyulan hususlarda, meslek odasının danışmanlık hizmeti vermesi yönündeki beklenti değişkenidir.

Yapılan tespitler doğrultusunda; H5 hipotezi *güçlü* olarak kabul edilmiştir. Buna göre; meslek odalarından beklentiler bakımından meslek mensubu grupları arasında oldukça büyük farklılıklar bulunduğu ifade edilebilir. Gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenen farklılıkların belirlenmesine ilişkin olarak; her bir değişken bakımından SMMM'ler ile YMM'ler arasında farklılık belirlenirken SM'lerin verdikleri cevaplar bakımından, bu iki grubun arasında yer aldığı ve varyanslar arasındaki farklılıkların anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu yönde sonuç veren tüm değişkenler, aşağıda sıralanmıştır.

- i) Meslek odalarının, **mükellefler ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümlüne yardımcı olması** beklentisi,

- ii) Meslek odalarının, **kurumlar (Maliye, SGK vb.) ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olması** beklentisi,
- iii) Meslek odalarının, **mükelleflerden alınan ücretler konusunda düzenleyici bir işlev üstlenmesi** beklentisi,
- iv) Meslek odalarının, **meslek mensuplarının ihlalleri konusunda yaptırım gücü yüksek düzenlemeler getirmesi** beklentisi,
- v) Meslek odalarının, **meslek mensuplarının bilgi ve becerilerini arttırıcı seminerler düzenlemesi** beklentisi,
- vi) Meslek odalarının, **meslek mensuplarının görüşlerini ifade edebileceği makale ve tebliğlerin yayınlanmasına yardımcı olması** beklentisi,
- vii) Meslek odalarının, **meslek mensuplarının yenilikleri (mevzuat, kitap, dergi vb.) takip edebilmesini sağlayacak internet ortamı oluşturması** beklentisi,
- viii) Meslek odalarının, **meslek mensuplarının meslekle ilgili etkinliklerde yer almasına yardımcı olması** beklentisi.

b. Mesleki deneyim süreleri bakımından

Meslek mensuplarının, meslek odalarından beklentileri, mesleki deneyim süreleri bakımından değerlendirildiğinde, grupların beklentiler konusunda, unvan gruplarında olduğu gibi, oldukça yüksek beklentiye sahip oldukları görülmüştür. Gruplar arasında beklentiler bakımından farklılık teşkil edip etmediği değerlendirildiğinde ise; mesleki deneyim bakımından oluşturulan dört grup arasında, 9 değişkenden 6'sının istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda; H6 hipotezi ka-

bul edilmiştir. Buna göre; meslek odalarından beklentiler bakımından mesleki deneyim sürelerine göre oluşturulan gruplar arasında farklılıklar bulunduğu ifade edilebilir. İstatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenen değişkenler aşağıda sıralanmıştır.

- i) **Meslek odalarının mükellefler ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümüne yardımcı olması beklentisi** bakımından en yüksek beklenti içinde olan grubun, mesleki deneyim süresi 5 yılın altında olan meslek mensupları olduğu; mesleki deneyim süresi 16 yıl ve üzeri olanların ise, bu beklentilerin en düşük olan grup olduğu tespit edilmiştir. Arada kalan diğer gruplar arasında ise, farklılık bulunmamaktadır.
- ii) **Meslek odalarının mükelleflerden alınan ücretler konusunda düzenleyici bir işlev üstlenmesi beklentisi** bakımından da en yüksek beklenti içinde olan grup, mesleki deneyim süresi 5 yılın altında olanlardır. Mesleki deneyim süresi 16 yıl ve üzerinde olan grup ile 5 yılın altında olan grup arasında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenirken; diğer gruplar arasında farklılık gözlenmemiştir.
- iii) **Meslek odalarının meslek mensuplarının bilgi ve becerilerini arttırıcı seminerler düzenlemesi beklentisi** bakımından en yüksek beklenti içinde olan grupların, mesleki deneyim süreleri bakımından belli bir deneyime sahip olan (5 yılın üzerinde – 15 yılın altında) gruplar olduğu belirlenmiştir.
- iv) **Meslek odalarının meslek mensuplarının görüşlerini ifade edebileceği makale ve tebliğlerin yayınlanmasına yardımcı olması beklentisi**, yine 5 yılın üzerinde deneyime sahip olan meslek mensupları arasında yüksektir.

- v) **Meslek odalarının meslek mensuplarının yenilikleri (mevzuat, kitap, dergi vb.) takip edebilmesini sağlayacak internet ortamı oluşturmaya beklentisi**, 5 yılın üzerinde deneyime sahip olan meslek mensupları arasında yüksektir.
- vi) **Meslek odalarının meslek mensuplarının meslekle ilgili etkinliklerde yer almasına yardımcı olması beklentisi**, 5 yılın altında deneyime sahip olan meslek mensubu grubunda yüksek iken; artan mesleki deneyim süreleri karşısında bu beklentinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek odalarından beklentilere ilişkin olarak elde edilen sonuçlar, mesleki deneyim süresindeki artış karşısında meslek odalarından beklentilerin azaldığını ortaya koymuştur. Bir diğer saptama da kimi beklentilerin belli bir mesleki deneyim süresine sahip olduktan sonra yükseldiği ya da azaldığıdır.

6. SONUÇ

01.06.1989 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu’nu ile birlikte, muhasebecilik mesleği hem *yasal* bir zemine kavuşmuş hem de *meslek* niteliği kazanmıştır. Odaların ve TÜRMOB’un kurulması ile birlikte, mesleki örgütlenme hızlanmış, sözü edilen bu kuruluşların gayretleriyle, kanunun yayımlandığı tarihe kadar birikmiş olan sorunların bir kısmı çözülebilmüş ve böylece kuramsal kültürün oluşmasında çok önemli sayılabilecek adımlar atılmıştır. Fakat meslek mensuplarının halen birçok konuda sorunlarının olduğu da bir gerçektir. Bu gerçek, gerek yapılan geniş ölçekli literatür taramasıyla, gerekse Türkiye genelinde yapılan anket çalışması sırasında elde edilen sonuçlarla kapsamlı bir biçimde ortaya konulmuştur.

Araştırma; Türkiye genelinde faaliyette bulunan ve geçerli cevap veren 1395 meslek mensubu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan meslek mensuplarından 395’i (%28,32) SM, 952’si (%68,24) SMMM ve 18’i (%1,29) ise YMM’dir. 30 meslek mensubu (%2,15) ise, unvanını belirtmemiştir. Ankete katılan ve geçerli cevap veren 1395 meslek mensubunun; 164’ü (% 11,76) lise, 80’i (% 5,73) önlisans, 1099’u (% 78,78) lisans, 45’i (% 3,23) yüksek lisans, 6’sı (% 0,43) ise doktora programı mezunu olduğunu belirtmiştir. Sadece 1 (% 0,017) meslek mensubu, öğrenim durumunu belirtmemiştir. Bu sonuçlara göre; ankete katılanların yaklaşık olarak % 88,22’si üniversite mezundur. Bu sonuç, ankete katılan meslek mensuplarının bilinç düzeyinin yüksek, dolayısıyla da elde edilen sonuçların doğruluk derecesinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Türkiye genelinde faaliyet gösteren tüm meslek mensuplarının ortak sorunlarını ortaya koymayı amaçlayan ankete dayalı bu çalışmada, meslek mensuplarının onlarca sorunlarının olduğu tespit edilmiştir. Fakat tespit edilen sonuçları, üç temel başlık altında toplamak ve örneklemek mümkündür. Bunlar;

a. Meslek mensuplarının mesleklerini icra ederlerken karşılaştıkları mesleki sorunları,

(Mevzuatın sık sık değişmesi, kalifiye eleman yetersizliği, ücret tatminsizliği, kullanılan paket programlardan kaynaklanan sorunlar, kariyerdeki yavaş ilerleme, mesleki sınavların zorluğu, stajyerlerden kaynaklanan sorunlar, Tekdüzen Muhasebe Sistemi’nden kaynaklanan sorunlar, muhasebe standartlarının karmaşıklığı ve standartlar ile ilgili bilgi edinilmesinde yaşanan zorluklar, prim ve vergi ödemelerinden kaynaklanan sorunlar, elektronik beyanname uygulamasından kaynaklanan sorunlar, mükelleflerin muhasebecilere olan güvensizliği, mükelleflerin muhasebeyi önemsiz görmeleri, mükelleflerin

ödemeler konusundaki isteksizlikleri, mükelleflerin bilgi verme konusundaki isteksizlikleri, mükelleflerin muhasebe konusundaki bilgi eksiklikleri, mükelleflerin kanun / usul dışı istekleri, mükelleflerin vergi, sigorta vb. ödemeleri zamanında gerçekleştirilmemeleri, mükelleflerin kayıt düzensizliği vb.)

b. Meslek Mensuplarının Uygulamada Karşılaştıkları Yetersizlikler ile İlgili Sorunlar

(Kurumlar nezdindeki işlemlerin yoğun bürokratik işlemler gerektirmesi, yasal düzenlemelerin mesleki ihtiyaçları karşılayamaması, mükelleflerin muhasebe konusundaki bilinç düzeylerinin yetersizliği, mükelleflere verilen hizmet karşılığında tahsil edilen ücretin yetersizliği, mesleki yayınların yetersizliği, mükelleflerden istenen bilgilerin yeterli düzeyde temin edilememesi, mevcut yasal düzenlemelerin bilgi için muhasebe anlayışını göz ardı etmesi (vergi için muhasebe anlayışının öne çıkarması), meslek mensupları ile akademik çevre arasındaki mesleki iletişimin yeterli düzeyde olmaması, mali tabloların geleceğe yönelik kararlara ışık tutma kabiliyetlerinin yetersizliği, mevcut mali tatil uygulamasının yeterli olmaması, staj sürelerinin yetersizliği vb.)

c. Meslek Mensuplarının Meslek Odasından Beklentileri ile İlgili Sorunlar

(Muhasebe mesleğiyle ilgili ihtiyaç duyulan hususlarda danışmanlık hizmetinin yetersizliği, mükellefler ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümünde yaşanan yetersizlikler, kurumlar (Maliye, SGK vb.) ile meslek mensupları arasındaki sorunların çözümünde yetersiz kalınması, mükelleflerden tahsil edilen ücretler konusunda yaşanan sorunlar, meslek mensuplarının ihlalleri konusunda yaptırım gücünün yetersizliği, meslek mensuplarının bilgi ve beceri-

lerini artırmalarına ilişkin yapılan çalışmaların yetersizliği, meslek mensuplarının görüşlerini ifade edebileceği kitap, makale ve tebliğlerin (vb.) yayınlanması konusunda yaşanan yetersizlikler, meslek mensuplarının yenilikleri (mevzuat, kitap, dergi vb.) takip edebilmesini sağlayacak elektronik ortamın yetersizliği, meslek mensuplarının meslekle ilgili etkinliklerde yer almalarına ilişkin sorunlar vb.)

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, yukarıda belirtilen sorunlar, az veya çok bütün meslek mensuplarını temsil eden gruplar tarafından sorun olarak görülmektedir. Tabii ki, sorunların boyutları gruplar arasında değişebilmektedir. Fakat genellikle SM'ler ile SMMM'lerin sorunları yaşama dereceleri birbirine yakın iken, YMM'lerin bu konuda biraz daha farklı oldukları söylenebilir. Bunun nedenleri arasında (genel olarak); mükelleflerin meslek mensubu gruplarına bakış açılarının farklı olması, meslek mensuplarına duydukları ihtiyaç derecesinin farklı olması, hukuki yaptırımın derecesinin farklı olması, meslek mensuplarının mesleki deneyim düzeyinin farklı olması ve verilen müşavirlik hizmetinin türü gibi faktörleri saymak mümkündür.

Anket çalışması ve meslek mensupları ile birebir yapılan görüşmeler sonucunda, mesleğe olan güveni ve saygınlığı artırabilmek ve uluslararası düzeyde kabul edilebilir, anlaşılabilir, bağımsız, güvenilebilir ve karşılaştırılabilir finansal bilgiler elde edebilmek için, yapılması gereken (bazı) çalışma ve düzenlemeler (çözüm önerileri), aşağıda maddeler şeklinde sıralanmıştır.

- ✓ Periyodik meslek eğitiminin artırılması (Odalar, TÜRMOB, üniversiteler, SPK, Maliye Bakanlığı (vb.) tarafından organize edilen eğitim programlarının yaygınlaştırılması),

- ✓ Mevzuatın sadeleştirilmesi ve sık sık değiştirilmesinin önlenmesi (Taslak mevzuat, internet ortamında geniş kitleler tarafından tartışıldıktan sonra, mevzuatın yürürlüğe girmesi) ve vergi yargısının daha hızlı karar vermesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması,
- ✓ Mesleğin icra edilmiş şekli ve kapsamı ile ilgili uluslararası uygulama ve standartların ülkemize uyarlanması (Gelişmiş Avrupa Birliği Ülkeleri ile ABD'deki uygulamalardan ülkemize uygun olanların seçilmesi ve ülkemize göre uyarlanması),
- ✓ Maliye ve vergi dairelerinde, konusunda uzman kişilerin istihdam edilmesi (Üniversitelerin ilgili birimlerinde bu konuda eğitim veren uygulamalı bilimler fakültelerinin açılması ve kesinlikle yaygınlaştırılması, fakültelerde muhasebe, vergi bölümlerinin açılması / yaygınlaştırılması),
- ✓ Mesleği kaçak olarak icra edenlere yönelik denetimlerin ve müeyyidelerin artırılması (Bu konuda ilgili bakanlık bünyesinde sadece bu tür denetim yapacak birimlerin oluşturulması),
- ✓ Meslek mensuplarının sosyal ve psikolojik yönlerinin geliştirilebilmesi,
- ✓ Vergi dairelerinin modernize edilmesi,
- ✓ Ücretlerin meslek mensupları arasında standart olarak tahsil edilmesine yönelik çalışma, denetim ve müeyyidenin artırılması,
- ✓ Mesleğe olan güveni ve meslekte istihdam edilen personel sayısının artırılabilmesi için, kayıtdışı ekonomi ile mücadelenin çok daha etkin hale getirilmesi (Üniversitelerde bu konuda bölümlerin kurulması veya en azından bu konuda müfredata derslerin konulması, ülkemizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik problemlerin çözümünde atılabilecek en önemli adımlardan birisi olacaktır.),
- ✓ Ulusal ve uluslararası muhasebe standartlarının uyumlaştırılması ve çok daha kolay anlaşılabilir konuma getirilmesi (Bu konuda yapılan çevirilerin daha nitelikli lisan ve muhasebe kuramına hakim olan kişilerce yapılmasının sağlanması),
- ✓ Meslek odalarının çok daha fazla etkinleştirilmesi (Mesleki eğitim çalışmalarının artırılması, mesleki yayın önerilmesi ve temini konusunda daha etkin olunması, meslek mensuplarına yönelik sosyal faaliyetlerin artırılması gibi),
- ✓ Mesleğin icra edildiği büroların fiziksel alan ve donanımında, belirli standartların getirilmesi,
- ✓ Mesleğin saygınlaştırılması, öneminin artırılması ve meslekten beklenen mikro ve makro düzeyde faydanın en üst derecede elde edilebilmesi için, yapılması gereken en önemli çalışmalardan bir tanesi de mutlaka üniversitelerin meslekle ilgili branşlarında eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunan akademisyenlerin bu payeleri kullanmaları gereğidir. Geçmişte (YM olarak) ve günümüzde halen (SMMM olarak) meslekle hiçbir ilgisi olmayan birçok branşta (iktisat, pazarlama, yönetim- organizasyon, matematik gibi) görev yapan akademisyenlere bu etiketlerin sınavsız olarak verilmesi, bugün ise, akademik kariyerinin zirvesinde olan akademisyenlerin sınava tabi tutularak yeminli mali müşavirlik hakkını elde edecek olmaları, son derece haksızlık, mesleğin öneminden ve elde edilecek sonuçların bilinçsizliğinden kaynaklanan bir uygulamadır. Söz konusu payelerin geçmişte

sınavsız olarak meslekle ilgisi olmayan kişilere verilmesi ne kadar yanlış ise, bugün meslekle doğrudan ilişkili olan kişilerin sınava tabi tutulmaları, bir o kadar yanlıştır. Söz konusu yanlışlığın giderilmesi hem üretim çıktısı finansal bilgi olan bu mesleğe duyulan saygıyı ve güveni artıracak hem de ülkenin her anlamda bağımsızlığının korunmasına gözardı edilemeyecek derecede katkı sağlayacaktır.

İşletmelerin ve dolayısıyla ülkemizin, uluslararası alanda rekabet edebilmesi, uluslararası sermayenin ülkemize çekilebilmesi ve günümüzün en önemli ekonomik problemi olarak kabul edilen istihdam sorununun çözümünde, meslek mensuplarının ürettikleri finansal nitelikteki bilgilerin önemi tartışılmayacak kadar imtiyazlıdır. Tabii ki bu bilgilerin tarafsız ve bu konuda gerçekten ehliyetli kişiler tarafından üretilmesi koşuluyla.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- AKIN Adnan (2007); “Muhasebe Meslek Mensuplarında İş Tatmini ile İşten Ayrılma Eğilimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 34, Nisan, ss. 144-151.
- AYHAN Ural ve KILIÇ, İbrahim (2006), Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, Detay Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara.
- BAYAZITLI Ercan, YAYLA Hilmi Erdoğan ve GÜREL Eymen (2006); “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Yaşam Değeri Yönelimlerini Oluşturan Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı: 20, Ekim, ss. 1-12.
- BEKÇİ İsmail (2007); “Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Muhasebe Standartları Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Mayıs, ss. 27-40.
- CİVAN Mehmet ve KARA Ekrem (2002); “Muhasebe Standartlarının Muhasebe Mesleğinde Uygulanmasına Yönelik Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Nisan, ss. 74-81.
- CİVAN Mehmet ve KARA Ekrem (2002); “Enflasyon Muhasebesinin Uygulanabilirliği ve Muhasebeciler Üzerine Yapılan Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Ekim, ss. 74-81.
- DEMİR Mehmet (2003); “Meslek Yüksekokulu Muhasebe Programı Stajlarının Meslek Mensupları Yönünden Değerlendirilmesine İlişkin Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 18, Nisan, ss. 129-137.
- DİNÇ Engin ve KAYA Uğur (2006); “Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Ahlakı Kuralları Açısından Hizmet Satın Alanlar Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Ocak, ss. 139-152.
- DOĞAN Zeki ve ÖZULUCAN Abitter: (2004); Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Müşavirin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Türmob Yayınları-242**, Ankara.
- GÜL Kudret ve ERGÜN Halil (2004); “Muhasebe Mesleğinde Etik”, **Muhasebe ve Denetim Bakış**, Sayı: 11, Ocak, ss. 53-77.
- GÜNEŞ Recep ve OTLU Fikret (2002); “Muhasebe Uygulayıcılarının Sosyal Sorumluluk Anlayışı Üzerine Yapılan Bir Araştırma”, **Türkiye XXI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, ss. 34-55.
- KALAYCI Şeref ve TEKŞEN Ömer (2006); “Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 31, Temmuz, ss. 90-101.
- KIRLIOĞLU Hilmi ve CAN Ahmet Vecdi (2001); “Muhasebe Meslek Mensuplarının Çevre Muhasebesi Anlayışı Üzerine Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 10, Nisan, ss. 60-68.
- ÖMÜRBEK Vesile ve USUL Hayrettin (2008); “Muhasebe Mesleğinin Seçilmesinde Etkin Olan Etkenlerin Faktör Analiziyle İncelenmesi”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 37, Ocak, ss. 164-173.
- ÖZULUCAN Abitter (2002); “Enflasyonun Muhasebe Verileri Üzerindeki Etkisinin Giderilmesinde Kullanılan Otofianman Yöntemleri ve Enflasyon Muhasebesi Üzerine Bir Araştırma”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 57, Ekim – Aralık, ss. 127-152.
- SÜMER Haluk, KUTLAN Serhat, ÇİLİNGİRTÜRK Ahmet, ERSEN Çağla ve GÜNER İdil (2000); “Yeminli Mali Müşavirlik / Denetçilik Mesleğinin Profilini Tespitine Yönelik Yapılan Araştırma”, **Yaklaşım Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 94, Ekim, ss. 25-36.
- SÜRMEYEN Yusuf, KAYA Uğur ve DAŞTAN Abdülkerim (2003); “Tekdüzen Muhasebe Sisteminin On Yıllık Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi: Doğu Karadeniz Bölgesinde Bir Araştırma”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 19, Temmuz, ss. 74-81.

SÜRMEYEN Yusuf ve DAŞTAN Abdulkerim (2007); “Muhasebe Bürolarında Bilgisayarlı Muhasebe Paket Programı Kullanımına Yönelik Doğu Karadeniz Bölgesi Analizi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Mayıs, ss. 1-26.

YILDIRIM Oya ve Yusuf C. Çukacı (2002); “Muhasebe Sürecinde Kamuyu Aydınlatma Açısından Muhasebe Meslek Elemanının Davranışlarının Etik Boyutunu Tespitine Yönelik İzmir İlinde Yapılan Bir Araştırma”, **Türkiye XXI. Muhasebe Eğitimi Sempozyumu**, ss. 3-31.

YILDIZ Fehmi (2002); “Muhasebecilerin, Muhasebecilik Mesleğinin Saygınlığını Azaltan Etmenler Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Yapılan Bir Araştırma, Muhasebe Mesleğinde Meslek Ahlakı, İstanbul, ss. 55-85.

UZAY Şaban ve TANÇ Şükran Güngör (2004); “Muhasebecilerin Sorunları ve Beklentileri Kayseri ve Nevşehir İlleri Uygulaması”, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Sayı: 22, Nisan, ss. 94-104.

USUL Hayrettin ve ASLANTAŞ Burcu Ateş (2007); “Muhasebeci ve Mükellef Çatışması”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 22, Mayıs, ss. 85-104.

YAYLA Erdoğan (2007); “Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin İş Tatmini Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Orta ve Doğu Karadeniz Bölgeleri Örneği”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 23, Eylül, ss. 113-124.

YILDIRIM Suat (2007); “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerine İlişkin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Sayı: 23, Mayıs, ss. 33-46.